

старшеклассников. Определено место планомерной, систематической профессиональной ориентации молодежи в процессе адекватного профессионального выбора. Исследовано функции, типовые задачи деятельности и содержание умений учителя трудового обучения, необходимые для реализации профориентационных задач в общеобразовательной школе.

Ключевые слова: кадровая политика, профессиональная ориентация молодежи. Учитель трудового обучения.

Khovrich N. A. Some aspects of the professional guidance of senior professional material production.

Analyzes staffing situation in Ukraine and professional inclinations seniors. The place of sustained, systematic professional orientation of young people in the appropriate professional choice. Research functions, typical tasks and content of teacher employment skills training required for the tasks in the vocational school.

Keywords: personnel policies, professional orientation of youth, teacher employment training.

Цина А. Ю.

Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка

**ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ
ПСИХОДИНАМІЧНОЇ КОНЦЕПЦІЇ МОТИВАЦІЇ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ**

У статті на основі психодинамічної концепції розвитку особистості розглядаються педагогічні технології мотивації професійної підготовки майбутніх учителів технологій. Аналізуються шляхи зниження рівня внутрішньої особової напруги, викликані уявленнями про образи задоволення природжених тілесних потреб.

Ключові слова: педагогічні технології, майбутні вчителі, методи, професійна підготовка.

Педагогічні технології особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутнього вчителя технологій доцільно розглядати у відповідності з компонентами цієї підготовки як виду педагогічної діяльності. Мотиваційний компонент професійної готовності визнається дослідниками різних видів педагогічної діяльності (А. Й. Капська, А. Ф. Лисенко, Д. С. Мазоха, В. В. Масенко, О. М. Пехота, А. М. Старєва, Т. В. Тихонова) визначальним в орієнтації майбутнього вчителя за обраним видом професійної діяльності, таким, що створює успішність функціонування інших складових професійної готовності вчителя: комплексу індивідуально-психологічних якостей, системи знань, умінь і навичок, поглядів, установок на професійно-педагогічну діяльність, почуттів, задоволеності працею вчителя.

Концепції мотивації або процесуальні аспекти здійснення особистісно орієнтованої професійної підготовки розглядають динамічні, змінювані особливості спрямованості особистості на досягнення професійно значущих цілей. Згідно психодинамічної теорії особистості З. Фрейда мотивація поведінки людини обумовлюється енергією збудження, викликану тілесними потребами. Більша частина цієї енергії спрямовується на розумову діяльність зі зниження рівня цього збудження. Бажання і потреби, що існують у вигляді уявних психічних образів їх задоволення, З. Фрейд називає інстинктами, в яких проявляються і потребують розрядки вроджені стани збудження організму. Психічну діяльність людини (мислення, пам'ять, відчуття, уява) З. Фрейд визначає інстинктами, що виступають причиною будь-якої активності людини, безпосередньо або опосередковано впливають на поведінку людини, спрямовану на зменшення цього напруження [4, 116].

Пояснення і прогнозування технологій особистісно орієнтованої професійної підготовки визначаються існуючими структурними концепціями мотивації особистості,

розробленими в теорії та історії педагогіки у вигляді технологій саморозвитку особистості А. А. Ухтомського, Г. К. Селевка, технологій виховання В. В. Зеньківського, А. І. Кочетова, А. С. Макаренка, технологій психолого-педагогічної підтримки і супроводу О. С. Газмана, Н. Н. Михайлової, технологій адаптувальної педагогіки Є. А. Ямбурга [3].

Оцінювання переваг кожної з багатьох існуючих педагогічних технологій з точки зору дієвої мотивації майбутнього вчителя у досягненні цілей особистісно орієнтованої професійної підготовки може бути здійснено шляхом використання трьох основних критеріїв:

- відсутність у педагогічній технології внутрішніх протиріч;
- широта охоплення – різноманітність феноменів, що охоплюються технологією;
- функціональна значущість – здатність технології допомогти викладачам і самим студентам зрозуміти свої дії, вчинки під час професійної підготовки та вирішувати проблеми, які при цьому виникають.

Педагогічні технології підвищення рівня мотивації особистості у професійній підготовці розкривають загальні закономірності, цільові, процесуальні, кількісно-якісні компоненти професійно-педагогічного становлення майбутнього вчителя на основі поєднання традиційних і інноваційних концепцій сучасної теорії розвитку особистості. Багато відомих освітніх технологій можуть бути ефективно використані за умови переосмислення особливостей їх застосування з позицій сучасної персонології.

Опис педагогічних технологій реалізації психодинамічної концепції мотивації професійної підготовки майбутніх учителів технологій включає розкриття їх основних процесуально-мотиваційних характеристик.

Актуальність проведеного дослідження визначається використанням психодинамічної концепції зниження рівня внутрішньої особистісної напруги, викликані тілесними потребами, як науково-методологічного підґрунтя, для її доведення до рівня технологій підвищення мотивації особистості майбутнього вчителя технологій у професійній підготовці.

Застосування психодинамічної концепції розвитку особистості у професійній підготовці майбутнього вчителя технологій надає їй методичної спрямованості, яка визначається специфікою цільової, змістовної, кількісно-якісної складових створення мотивації при оволодінні професійно-орієнтованими дисциплінами за напрямом “Технологічна освіта”.

Педагогічні технології зниження рівня внутрішньої напруги, викликані уявними психічними образами задоволення вроджених тілесних потреб, сприяють наданню психодинамічної спрямованості розумовій професійно-освітній діяльності майбутнього вчителя. Визнання ролі природно-біологічних чинників у професійному становленні особистості характеризує біологізаторський підхід, для якого притаманне розуміння генетичних факторів наперед заданими для розвитку. Професійна підготовка за цією позицією повинна створювати умови для реалізації успадкованих особливостей індивідуального розвитку. Представлені на рисунку 1 технології зниження рівня внутрішньої напруги, обумовленої вродженими тілесними проблемами, об’єднані за цією ознакою у процесуальну структуру професійної підготовки майбутнього вчителя технологій. Визначена нами група технологій не є вичерпною, тому її ряд залишається відкритим для поповнення новими педагогічними технологіями.

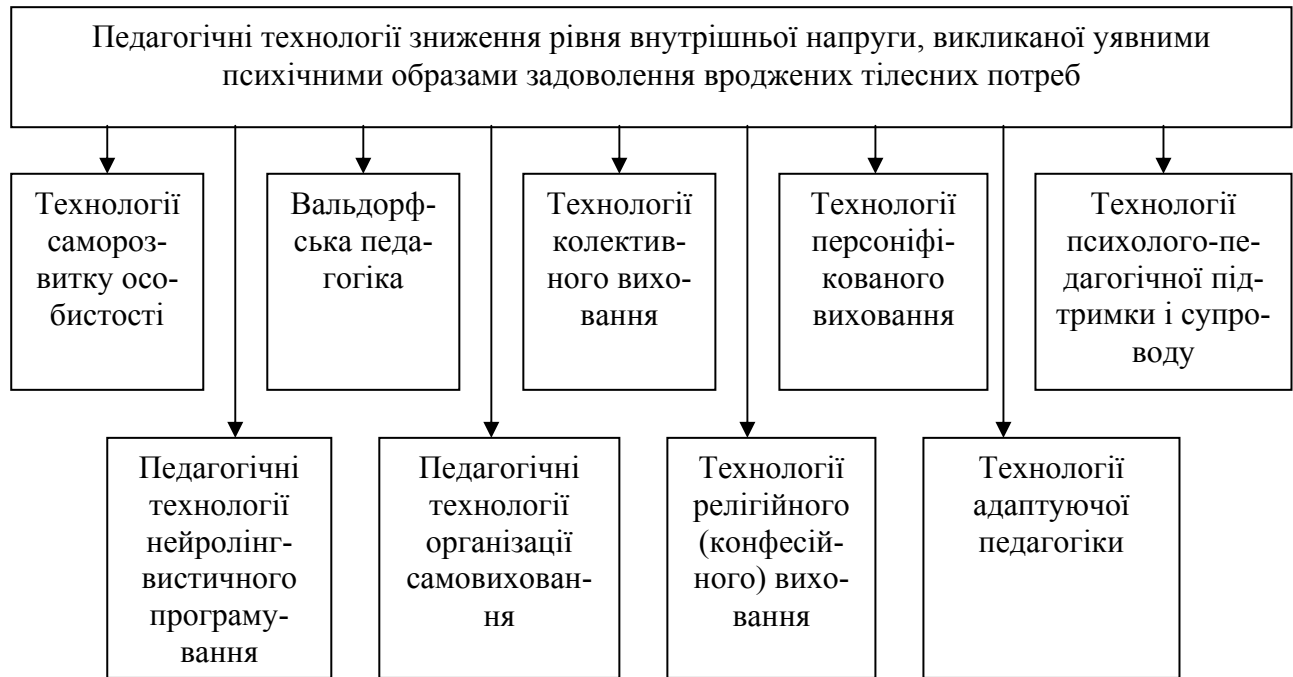

Рис. 1. Педагогічні технології реалізації психодинамічної концепції мотивації професійної підготовки майбутніх учителів технологій.

Зростання потреби у професійно-педагогічних знаннях, стимулювання до навчання на межі своїх природних здібностей може успішно здійснюватися за умови створення у професійній підготовці студентів ситуації успіху шляхом коригування самою особистістю зовнішніх педагогічних впливів на неї, розв'язанням поступово ускладнених завдань, через спеціальне навчання студентів мобілізації та релаксації (технологія саморозвитку особистості А. А. Ухтомського – Г. К. Селевка) [3, с. 112]. Тут зовсім неприпустимим є авторитарний стиль (технологія), використання примусу і, водночас, подавлення природної самостійності та активності студентів, що призводить до формування у майбутніх учителів рис агресивності, нетерпимості, несправедливості. Вальдорфська педагогіка називає лише три причини авторитарного обмеження свободи самостійного прояву внутрішніх сил вихованців: якщо виконання прагнень особистості може нанести шкоду їй самій, іншим, або зовнішньому середовищу. У решті випадків майбутній вчитель технологій повинен діяти самостійно, покроково набуваючи незалежності у власній професійно-педагогічній діяльності.

Внутрішня саморегуляція професійної підготовки ґрунтується на свідомій дисципліні як здатності людського організму до гальмування (технологія колективного виховання А. С. Макаренка). Дисципліна проявляється у вчинках, які потребують значного напруження при прийнятті непростих рішень. Самоуправління процесами збудження і гальмування ґрунтується на знаннях закономірностей їх взаємного врівноваження. Технологія зниження рівня внутрішньої напруги, викликані уявними психічними образами задоволення вроджених тілесних потреб, полягає у спрямуванні гальмівних імпульсів (самовимог) у відповідні центри великих напівкуль мозку, які збуджують небажані прояви, дії, слова.

Для багатьох студентів труднощі адаптації до умов професійної підготовки у педагогічному ВНЗ знецінюють бачення свого Я-майбутнього на посаді вчителя технологій, викликаючи боязнь проявити себе некомпетентними в очах учнів і педагогів. Як свідчить статистика щойно працевлаштовані випускники залишають роботу в закладах освіти найчастіше упродовж перших трьох місяців. Основними причинами звільнення є неспівпадання реальності з очікуваннями і складність інтеграції в новий заклад освіти, де

випускник має виконувати нову для себе функцію вчителя, а не навчаемого, стикається з іншими ніж у ВНЗ характером і змістом, рівнем і системою організації та умовами педагогічної праці, професійною структурою, розміром оплати праці і ін. В результаті на сьогодні в Україні працюють лише 8% вчителів освітньої галузі “Технології” з педагогічним стажем менше 10 років. Натомість у школах окремих регіонів на 10-40% підвищилася кількість учителів-пенсіонерів.

У зв'язку з цим особистісно орієнтована професійна підготовка майбутніх учителів технологій повинна бути індивідуалізованою і виваженою. Готуючи студентів до професійно-педагогічної діяльності в школі необхідно в одних знижувати негативне ставлення до майбутньої професії, іншим необхідно допомогти набути почуття впевненості і компетентності.

Вплив на пізнавальну активність студентів технологія персоніфікованого виховання обґрунтовує через засоби стимулювання їх бажань знаходити і аналізувати власні інтереси, індивідуальні особливості як набуття особистістю якостей самостійності і автономності (здатність самостійно турбуватися про себе), стимулювання індивідуальних здібностей, самовизначення, підтримку майбутніх учителів у пошуках та реалізації смислу і цінностей в актуальних для них життєвих інтересах [3, с. 477].

Зменшенню енергії збудження, викликані тілесними потребами, шляхом її спрямування на пізнавальну діяльність опосередковано сприяють готовність викладачів ВНЗ до співробітництва, уміння бути старшим товаришем для студентів, здатність до прийняття позиції студентства, бути їх захисником і адвокатом, натомість нічого не вимагаючи взамін. Технологія психолого-педагогічної підтримки і супроводу студентів пропонує шляхи допомоги в подоланні перешкод і труднощів, що можуть виникати в процесі професійної підготовки [3, с. 485]. Підтримка відповідного стану студентів, який формує спрямованість особистості на подолання екзистенційних ускладнень, внутрішньої напруги здійснюється за будь-якого вибору і має вираз готовності викладача надати допомогу у всіх випадках мовними, дієвими та предметними засобами.

Шляхи формування реакцій емоційного захисту від можливих негативних внутрішніх впливів пропонуються педагогічною технологією нейролінгвістичного програмування [3, с. 494]. На першому етапі визначаються причини аномальних явищ, проблеми, нерозв'язаність яких обумовлює появу цих відхилень. Другий етап роботи моделює вербальні структури підпорядкування в свідомості асоціацій, що знижуватимуть рівень енергії збудження, викликаних тілесними проблемами. На третьому етапі знаходять в минулому життєвому досвіді чинники, які створили це збудження і здійснюють в процесі професійної підготовки навіювання, співпереживання або заміну раніше сформованої в особистості програми поведінки.

Розрядка вроджених станів збудження організму розглядається в педагогічній технології організації самовиховання за А. І. Кочетовим через набуття людиною нових оздоровчо-компенсуючих способів задоволення бажань і потреб як провідних інстинктів [2]. Наприклад, еротика розглядається як багатогранний сублімуючий та регулюючий засіб зменшення внутрішньої напруги шляхом відновлення емоційної чутливості, радості життя, зняття втоми, відновлення духовної активності підтримки духовності.

Технології релігійного (конфесійного) виховання протиставляють висоту морального аскетизму православ'я світському світогляду з його розкутістю і вседозволеністю [1]. Допомога особистості полягає в усвідомленні свободи вибору власних вчинків і протистоянні внутрішньому злу, спокусі та звільненні її від влади гріха, який проявляється у нестриманості збуджень, викликаних тілесними потребами, у відступленні від загально визнаних норм життя і істинної мети. Від того як людина скористається свободою вибору шляху свого професійного становлення залежить спрямованість її творчого розкриття, яку спричинює сама людина.

Розуміння труднощів і проблем професійного становлення майбутнього вчителя, прийняття його таким, яким він є, з усіма його проблемами та зменшення напруження від енергії збудження шляхом створенням навколо особистості реабілітаційного простору з компенсаційними елементами (засобами) складають основу технології адаптуючої педагогіки [3, с. 585]. До компенсуючих елементів відносяться турбота, гуманне ставлення до студентів, готовність прийти на допомогу, навчання елементам саморегуляції (володіння собою), в результаті чого кожен студент відчуває і усвідомлює себе здатним діяти розумно, підпорядковувати і знижувати прояви внутрішньої енергії збудження з боку вроджених тілесних потреб.

Висновки. Узагальнюючи розглянуті вище конкретні педагогічні технології, можна виділити умовно три етапи реалізації педагогічної технології зниження рівня внутрішньої напруги, викликаній уявними психічними образами задоволення вроджених тілесних потреб:

– на першому (когнітивному) етапі переважають вивчення особистісно-професійних бажань і потреб майбутніх учителів, що існують у вигляді уявних психічних образів їх задоволення (інстинктивні прояви), в яких проявляються і потребують розрядки вроджені стани активності людини, здійснюється проектування шляхів зменшення цього напруження в процесі розумової діяльності під час професійної підготовки;

– на другому (діяльнісному) етапі увага приділяється міжособистісній взаємодії студентів і викладачів у професійній підготовці, спрямованій на прояв і розрядку вроджених станів збудження організму через навчальну діяльність з осмислення, запам'ятовування, емпатію та уяву;

– на третьому (особистісно орієнтованому) етапі активно розвиваються риси саморегуляції згідно проектного замислу зменшення вроджених станів збудження організму через формування індивідуального стилю професійно-педагогічної діяльності майбутнього вчителя технологій.

Відсутність негативних проявів внутрішньої напруги, захищеність і комфортність життєдіяльності студентів виступає діагностичним мірилом ефективності особистісно орієнтованого функціонування процесу професійної підготовки.

Перспективними науковими розробками у даному напрямку вважаємо дослідження педагогічних технологій, спрямованих на орієнтацію особистості на уявні, суб'єктивно сприйняті, а не реально існуючі в майбутній професійній діяльності цілі подолання відчуття своєї некомпетентності і прагнення до переваги, технології подолання конфлікту між спрямованістю на свободу вибору освітніх траєкторій і прагненням до успішного оволодіння спеціальністю вчителя технологій, яке задовольняє потреби у міжособистісній взаємодії, творчій активності, усвідомленні своєї сутності, смислу життя, переконань, свободи і соціальної єдності.

Використана література:

1. Зеньковський В. В. Педагогіка / Василь Васильевич Зеньковський. – К. : Всеукраїнське православне педагогічне товариство, 2006. – 143 с.
2. Кочетов А. И. Как заниматься самовоспитанием / А. И. Кочетов. – Минск : Выш. школа, 1991. – 287 с.
3. Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий : в 2 т. – Т. 1. / Г. К. Селевко. – М. : НИИ школьных технологий, 2006. – 816 с. – (Серия “Энциклопедия образовательных технологий”).
4. Хьелл Л. Теории личности. / Л. Хьелл, Д. Зиглер. – СПб. : Питер, 2007. – 607 с.

Цина А. Ю. Педагогические технологии реализации психодинамической концепции мотивации профессиональной подготовки будущих учителей технологий.

В статье на основе психодинамической концепции развития личности рассматриваются педагогические технологии мотивации профессиональной подготовки будущих учителей технологий. Анализируются пути снижения уровня внутреннего личностного напряжения, вызванного представлениями об образах удовлетворения врожденных телесных потребностей.

Ключевые слова: педагогические технологии, будущие учителя, методы, профессиональная подготовка.

Tsina A. Yu. Pedagogical technologies of realization of psychical dynamic conception of motivation of professional preparation of future teachers of technologies.

In the article, the pedagogical technologies of motivation of professional training of future teachers of technologies are examined based on psycho-dynamical conception of development of personality. The ways of declining of level of internal personal tension, caused by the imaginary psychical shapes of satisfaction of innate corporal necessities are analysed.

Keywords: pedagogical technologies, future teachers, methods, professional preparation.

Шаранова Ю. В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

РІВНІ СФОРМОВАНОСТІ КОМПОЗИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЇ

Сформульовано основні рівні сформованості композиційної діяльності, розглянуто поняття творчої діяльності, досліджено показники та критерії композиційної діяльності.

Ключові слова: творча діяльність, творчий процес, композиція, композиційна діяльність, рівні сформованості.

Професійна діяльність учителя технології специфічна, вона несе елементи творчості – властивої людині цілеспрямованої діяльності, що відзначена неординарністю, оригінальністю, нешаблонністю мислення, відчуття, дій. Саме опора на композиційну діяльність допоможе в ефективній підготовці сучасного, творчо активного фахівця.

Розвиток творчої діяльності майбутніх вчителів технології – це сукупність властивостей особистості, що забезпечує включеність майбутнього фахівця в процес створення нового. Цей процес припускає внутрішньосистемне й міжсистемне перенесення знань і вмінь у нові ситуації, зміну способу дій у ході рішення творчих задач. Причому творча діяльність спрямована на одержання нових істотних властивостей, ознак, якостей, кінцевого продукту практичної й розумової праці, а також випробовування своїх власних можливостей у всіх проявах інтелектуального, емоційного й предметно-перетворювального життя.

З метою визначення існуючого стану сформованості композиційної діяльності майбутніх учителів технології вищих навчальних закладів було здійснено констатуючий експеримент, який мав на меті:

- 1) виявити наявність у студентів основних структурних компонентів композиційної діяльності;
- 2) визначити рівень сформованості композиційної діяльності та особливості їх вияву в студентів;
- 3) рівень обізнаності майбутніх учителів технології щодо можливостей використання композиції у професійній діяльності;
- 4) стан готовності до композиційної діяльності майбутніх учителів технології засобами композиції.

Проведення констатуючого експерименту базувалося на таких критеріях сформованості композиційної діяльності майбутнього учителя технології:

- почуття новизни;
- критичність мислення;